

Секція 4

Борисова В.А.

д.е.н., професор кафедри фінансів
Сумського національного аграрного університету

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПВ

Вирішити проблему підвищення продовольчої безпеки держави можливо із застосуванням передових технологій збирання, збереження та переробки сільськогосподарської продукції, переходу до нових методів управління, розробки стратегії ефективного використання й відтворення природних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами.

Можливості в галузі виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчими товарами населення визначають кількість і якість земельних ресурсів. Нині практично для всіх регіонів України характерною є деградація земель сільськогосподарського призначення, хімічне забруднення ґрунтів, водойм тощо [1, 2]. Поряд з цим відбувається нагромадження залишків отрутохімікатів, важких металів, радіонуклідів у навколишньому середовищі. Особливе занепокоєння викликає незадовільний екологічний стан сільськогосподарських угідь. Нераціональне використання мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин призводить до збільшення обсягів забруднення ґрунту. Виробництво екологічно чистої продукції та продукції покращеної якості має важливе значення для формування продовольчої безпеки країни [3].

Система контролю та стимулювання економічного відтворення природно-ресурсного потенціалу АПВ має

сприяти підвищенню соціальної, еколого-економічної ефективності агропромислового виробництва, розвитку продуктивних сил, подальшому реформуванню господарського механізму згідно з принципами ринкової економіки. Ця система повинна формуватися за принципами, наведеними в табл. 1.

Таблиця 1

Основні принципи регулювання процесу відтворення природно-ресурсного потенціалу АПВ

Принципи	Сутність
Стимулювання відтворення ресурсів	Стимулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ через ринковий механізм соціально-економічної зацікавленості та відповідальності дозволяє зберегти та відновити природні ресурси з метою подальшого їх використання. Стимулювання здійснюється як через покарання, так і через заохочення
Компенсація завданої шкоди ресурсам	Чим більше еколого-економічні збитки, спричинені природному ресурсному потенціалу АПВ, тим більше повинні бути й економічні санкції (компенсаційні платежі, виплати), спрямовані на його відтворення
Контроль за використанням ресурсів	Забезпечує організацію і ведення різних систем моніторингу навколишнього середовища: - сприяє оптимальному й ефективному використанню природно-ресурсного потенціалу АПВ; - забезпечує контроль за зовнішніми соціальними, екологічними витратами агропромислового виробництва; вирішує питання, пов'язані з екологічною відповідальністю на регіональному та державному рівнях
Превентивні заходи	Проведення попереджальних заходів та запобігання погіршення якості природного ресурсного потенціалу АПВ
Вартісна оцінка заходів	Необхідно наукове обґрунтування мінімального і максимального рівня натурально-вартісних (соціально-еколого-економічних) наслідків погіршення стану природного ресурсного потенціалу АПВ для застосування механізму накладення економічних санкцій до підприємств, що завдають шкоду природним ресурсам

Для відтворення природно-ресурсного потенціалу АПВ необхідно використовувати принципи та методи адміністративно-економічного регулювання поведінки природно-виробничих систем, до яких належать підприємства АПВ: упередження негативних наслідків, нейтралізація екологічних наслідків та компенсація збитку. Упередження здійснюється через: адміністративно-правові заходи (прийняття природоохоронних правил, нормування якості довкілля, експертиза проектів тощо); економічні (пільгові оподаткування і кредитування; надання субсидій, податкового інвестиційного кредиту та ін.); економіко-адміністративно-правові (система компенсацій, вибір методів регулювання); технологічні (ресурсо-, енергозберігаючі технології; альтернативні системами землеробства з обмеженим використанням хімічних засобів для підвищення родючості та захисту рослин; регулюванням асиміляційних можливостей агросфери тощо). Нейтралізація екологічних наслідків здійснюється шляхом застосування технічних методів та планування. Компенсація збитку передбачає застосування адміністративно-правових та економічних методів.

Література

1. Економічна оцінка природного багатства України : [монографія] / за заг. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. С. І. Пирожкова; акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 396 с.
2. Іртищева І. О. Концепція екологоорієнтованого розвитку інфраструктури сталого землекористування / І. О. Іртищева, Т. В. Стройко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки, 2014. – № 7. – С. 316-328.
3. Куценко В. І. Соціоекологічні пріоритети сталого розвитку сільських територій: [монографія] / В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук, М. В. Ільїна та ін. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. – 351 с.